Pohjois-Karjalan
MAAKUNTALIITTO

Maa- ja metsätalousvaliokunta
Eduskunta
mmv(at)eduskunta.fi

Lausunto
Varis/MW
10.10.2018

83/04.00.00.00/2018

Lausuntopyyntönne 1.10.2018

U 78/2018 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle yhteisen kumppanuussopimuksen rahastojen ja Euroopan globalisaatiorahaston sääntelystä sekä koheesiopolitiikan uudistamisesta ohjelmakaudelle 2021−2027 annetuista komission ehdotuksista (koheesiopolitiikan asetuspaketti)

Itä- ja Pohjois-Suomen muodostavat seitsemän maakuntaa: Etelä-Savo, Kainuu, Keski-Pohjanmaa, Lappi, Pohjois-Karjala, Pohjois-Pohjanmaa ja Pohjois-Savo. Ne muodostavat NUTS2 tason alueen EU:n alueluokittelussa. Itä- ja Pohjois-Suomella on tavoitteena oma ohjelma EU:n seuraavalla ohjelmakaudella 2021–2027. IP-alueella on Suomen EU-liittymissopimuksen mukainen pohjoisen harvaan asutun alueen status, jossa nimetään alueen pysyvät maantieteelliset haitat: kylmä ilmasto, pitkät välimatkat ja harva asutus. Tässä lausunnossa nostetut asiat koskevat siis koko Itä- ja Pohjois-Suomea.

Koheesiorahoituksella on iso merkitys Itä- ja Pohjois-Suomen kehittämisessä

Koheesiopolitiikan tavoitteena on alueiden välisten taloudellisten erojen kaventaminen. BKT:n taso on kaikissa Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnissa selvästi Suomen keskiarvoa alhaisempi. Haasteita on muutenkin paljon. Työttömyys on maan keskiarvoa korkeampi useimmissa alueen maakunnissa ja esimerkiksi käytettävissä olevien tulojen osalta kaikki alueen maakunnat kuuluvat maakuntavertailussa maakuntien heikoimpaan puolikkaaseen. Toisaalta kaikilla Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnilla on omat vahvat osaamiseen perustuvat toimialansa ja runsaasti kehittämispotentiaalia.

EU-varoilla on ollut merkittävä rooli maakuntien nykyisen vireen ja kasvun saavuttamisessa ja myönteiselle kehitykselle on tärkeä luoda jatkossakin mahdollisimman hyvät edellytykset. Esimerkiksi Tilastokeskuksen viimeisimpien tietojen mukaan alueellisen arvonlisän kehitys on ollut Suomen nopeinta juuri Itä- ja Pohjois-Suomen alueella (v. 2016 kasvu oli nopeinta Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa). Mahdollinen koheesiorahoituksen (EAKR ja ESR) huomattava pieneneminen sekä maatalous- ja maaseudun

kehittämisrahoituksen leikkaus vaarantavat Itä- ja Pohjois-Suomen positiivisen kehittämiskierteen. Lisäksi koheesiorahoituksen suhteellinen merkitys on Itä- ja Pohjois-Suomessa huomattavasti suurempi kuin Etelä- ja Länsi-Suomessa aluetalouksien koosta johtuen. Suomen kansallinen kehittämisrahoitus painottuu vahvasti etelän ja lännen suuriin keskuksiin.

Suurempi budjetti merkitsee suurempaa saantoa

Euroopan Komission toukokuussa 2018 antamassa budjettiesityksessä budjetin kooksi on esitetty 1,11 % BKTstä, kun nykyisellä kaudella se on 0,98 % BKTstä. Suurempi budjetti tarkoittaa suurempaa saantoa. Suomelle nousua kuluvan ohjelmakauden saantoon on noin 5 %. Komission budjettiesityksen koko on kannatettavaa.

Suomen maatalousrahoituksen saanto on pienentymässä peräti 14 % mikä on Itä- ja Pohjois-Suomen näkökulmasta huolestuttavaa. Maatalousrahoituksen leikkaus kohdistuisi voimakkaasti nimenomaan Itä- ja Pohjois-Suomen harvaanasutuille alueille, sillä vaarassa tällöin olisi nimenomaan maaseudun kehittämiseen tarkoitettu rahoitus.

Myönteisestä koheesiopolitiikan rahoituskehysesityksestä huolimatta Suomen tulee EU:n tulevasta budjetista neuvotellessaan huomioida Itä- ja Pohjois-Suomen erityishaasteet sekä liittymissopimuksen mukaiset periaatteet ja määrätietoisesti tavoitella Suomen aiemmin ottaman kannan mukaisesti koheesiopolitiikan rahoitussaannon maksimointia ja jatkuvuutta.

Harvan asutuksen kriteeri lisäisi merkittävästi Suomen saantoa...

Suomi on komission koheesiopolitiikkaesityksessä siirtymäaluetta, lukuun ottamatta Uuttamaata ja Ahvenanmaata. Koska koheesiopolitiikan rahoituksenjakomekanismissa harvan asutuksen peruskriteeri koskettaa vain kehittyneitä alueita, Suomi ei nyt käytetyllä laskutavalla tule saamaan lainkaan rahoitusta. Kuluvalla kaudella harvan asutuksen yleiskriteeri ja pohjoisten harvaan asuttujen alueiden (NSPA) erityisrahoitus tuottavat 59 % Suomen kaikesta rahoituksesta, joten muutos heikentää Itä- ja Pohjois-Suomen asemaa koheesiopolitiikassa merkittävästi. Komission tällaisten tilanteiden

varalle kehittämän niin sanotun ”turvalausekkeen” perusteella Itä- ja Pohjois-Suomen alueen saanto laskettaisiin kehittyneiden alueiden kategorian mukaan ja siten myös harvan asutuksen perusrahoitus saadaan hyödyntämään aluetta. Turvalauseke on kuitenkin kertaluonteinen ratkaisu, johon liittyy epävarmuustekijöitä mm. rahoitussaannon riittävyyden ja jatkuvuuden kannalta. Menettely ei myöskään anna takeita Itä- ja Pohjois-Suomen erityisaseman turvaamisesta tulevien ohjelmakausien neuvottelutuloksissa.

Komission rahoitusesityksessä NSPA-tuen määrä on 30€/asukas/ vuosi. Kuluvan kauden tuen nykyarvoon verrattuna laskua on 12,9 %. Kuluvan ohjelmakauden alun 30€ vastaa vuoden 2027 rahassa mitattuna noin 40€. **Suomen tulee ottaa NSPA-tuen neuvottelutavoitteeksi vähintään 45€/as/v.** Tällöin liittymissopimuksen periaatteet pysyvistä maantieteellisistä haitoista aiheutuvista ongelmista eivät jatkossa olisi pelkän turvalausekkeen varassa.

Toissijaiseksi tavoitteeksi tulee ottaa harvan asutuksen kriteerin lisääminen teknisenä korjauksena siirtymäalueen jakomekanismiin. Tämä jakoperuste saattaa kuitenkin aiheuttaa Suomen kokonaissaannon kannalta ongelmia, koska komission laskentatapa ei ole tätä kirjoittaessa tiedossa.

…mutta se tulee osoittaa myös ”ansainnan” mukaan

Alustavien arvioiden mukaan Itä- ja Pohjois-Suomen osuus alueiden Suomelle kerryttämässä rahoituksessa pienenee. Jos näin käy, nykyisellä kaudella tehty EU-rahoituksen siirto Itä- ja Pohjois-Suomesta muille alueille ei ole hyväksyttävä toimenpide. Jos siirtymäalueena Itä- ja Pohjois-Suomi joutuu ”turvalausekemenettelyyn”, niin on muistettava, että sillä tuleva raha tulee harvan asutuksen kriteerin menettämisen vuoksi. Sen pitää siksi sisältyä IP-alueen ansaintaan.

Temaattinen keskittäminen tukee Itä- ja Pohjois-Suomen vahvuuksia

Komission esittämät viisi temaattista tavoitetta: älykkäämpi, vihreämpi vähähiilinen, verkostoituneempi, sosiaalisempi ja kansalaisten Eurooppa ovat Itä- ja Pohjois-Suomen kannalta täysin relevantteja. Maakuntien älyk-

kään erikoistumisen strategiat tukevat näitä tavoitteita. Itä- ja Pohjois-Suomessa on käynnissä Euroopan komission rahoittama ”Elinkeinot murroksessa-pilotti”, jossa valmistellaan NUTS2 tason yhteinen älykkään erikoistumisen strategia tulevaan ohjelmakauteen varautumista varten.

Teemojen tarkkojen prosenttiosuuksien määrittely etukäteen ja varsinkin toteuman seuranta erityistavoitteiden tasolla kangistaa ja hankaloittaa ohjelman toteuttamista. Lisäksi verkostoituneempi Eurooppa tavoitteet tulisi voida olla toteutettavissa myös siirtymäalueilla, kuten kuluvallakin ohjelmakaudella. Tämäkin vuoksi em. turvalauseke on hankala, koska silloin Itä- ja Pohjois-Suomea tulkitaan kehittyneeksi alueeksi temaattisessa keskittämisessä.

Maaseuturahasto pitää olla mukana kumppanussopimuksessa

Maaseuturahaston pois jääminen kumppanuussopimuksesta vaikeuttaa ohjelmien yhteensovittamista sekä jäsenvaltion että aluetasoilla. Tällä hetkellä aluetasolla on pystytty sopimaan rahoituksen yhteensovituksesta tekemällä työnjakoa eri ohjelmien kesken. Myös maaseuturahaston aie keskittää tuki ainoastaan elintarvikeketjuun kytkeytyneisiin yrityksiin jättää merkittävän osan maaseudulla sijaitsevista yrityksistä tukijärjestelmien ulkopuolelle ja on siis selkeä heikennys nykyiseen tilanteeseen nähden. Tämän seurauksena tullaan tarvitsemaan kansallisia kompensaatioita.

Euroopan alueellinen yhteistyö – Interreg-asetus tulisi toteuttaa NUTS3 -tasolla

Kaikissa Interreg-ohjelmissa toteutus tulisi olla NUTS3 -tasolla. Ehdotuksessa jäsenmaiden väliset ohjelmat olisivat NUTS2 -tasolla, jolla ei ole Suomessa ohjelmien sisältöön sopivaa toimijaa. Euroopan eri puolilla sijaitsevien alueiden välinen yhteistyö on oltava mahdollista, koska se on ollut hyvin tuloksellista. Komissaari Kataisen aloite valtiontukisäännösten (de minimis) poistamisesta Interreg-ohjemista Horizon-ohjelmien tapaan on erittäin kannatettavaa.

Pohjois-Karjalan
MAAKUNTALIITTO

Maa- ja metsätalousvaliokunta
Eduskunta
mmv(at)eduskunta.fi

Lausunto
Varis/MW
10.10.2018

83/04.00.00.00/2018

Ulkoraja-alueyhteistyö on säilytettävä sanktioiden ulkopuolella

Ulkoraja-yhteistyö siirtyy DG Region alaisuuteen. Tämä on hyvä asia, koska ulkorajayhteistyö alueiden välillä on EU:n aluepolitiikkaa. Jäsenvaltioiden on turvattava, että riittävä, tarvittava rahoitus (50/50) ulkoraja-yhteistyöhön saadaan DG Nearista myös ulkoraja-ohjelmiin. Kuluvalla ohjelmakaudella ulkorajayhteistyö on ollut Venäjän sanktioiden ulkopuolella. Tästä tulee ehdottomasti huolehtia myös jatkossa.

Tekninen tuki on riittämätön

Komission esityksessä tekninen tuki EAKR:n osalta olisi 2,5 % ja ESR:n osalta 4 %. EAKR:n osalta on jo etukäteen selvää, että tuki on riittämätön. Tämä perustuu havaintoihin nykyiseltä ohjelmakaudelta, jolloin Suomen rakennerahasto-ohjelman tuki on 3 %, joka sekin on riittämätön. Ohjelman hallinnointia on jouduttu tukemaan koko ajan kuntarahoituksella maakuntaliittojen kautta. Kansallisesti tulee varautua tukemaan tulevan ohjelmakauden hallinnointia, jos tukiprosentit jäävät esitetylle tasolle.

Hallinnon yksinkertaistaminen tulee tarpeeseen

Yhteisen säädösperustan soveltaminen eri rahastoihin on erittäin kannatettava parannus ja tulee vähentämään ”hallinnollista taakkaa”.
EAKR:n ja ESR:n tiivis tavoitteellinen ja toiminnallinen yhteys tulee säilyttää. Keskeistä on säilyttää sekä ESR- että EAKR-rahoitus maakuntien aluelähtöisenä kehittämisen välineenä. Kansalliset uudistusohjelmat, eurooppalainen ohjausjakso sekä maakohtaiset suositukset eivät saa heikentää aluelähtöisyyttä. Rakennerahasto-ohjelmat tulee kokonaisuutena säilyttää maakunnallisessa päätöksenteossa. Tavoitteena tulee olla joustavat monirahastoiset, aluelähtöiset ohjelmat.

POHJOIS-KARJALAN MAAKUNTALIITTO

Risto Poutiainen
vt. maakuntajohtaja

Eira Varis
vs. kehittämisjohtaja

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto I Pielisjoen linna, Siltakatu 2, 80100 JOENSUU
Puhelin 013 337 4700 I Faksi 013 318 037 I kirjaamo@pohjois-karjala.fi
www.pohjois-karjala.fi I Y-tunnus 0927140-5